

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผักเป็นอาหารหลักที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ประกอบด้วยสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย เชื่อกันว่าการบริโภคผักจะช่วยรักษาสมดุลของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายได้ โดยผู้ที่รับประทานผักอย่างเดียวสามารถดำรงชีวิตเป็นปกติสุขได้เช่นเดียวกับผู้ที่รับประทานอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ถ้าสามารถเลือกบริโภคพืชผักที่ให้แหล่งคุณค่าทางอาหารสูงและครบถ้วนตามความต้องการของร่างกาย (สมภพ, 2537 : 2) อย่างไรก็ตามการบริโภคผักในปัจจุบัน ผู้บริโภคไม่อาจวางใจได้ในความปลอดภัย ทั้งนี้เพราะผักที่วางขายในท้องตลาดส่วนมากเป็นผักที่ผลิตโดยการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ว่าปริมาณการนำเข้าสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในปี 2530 ซึ่งมีปริมาณการนำเข้า 20,270 ตัน มีมูลค่า 1,752 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2544 ซึ่งมีปริมาณการนำเข้า 33,135 ตัน มีมูลค่า 5,027.95 ล้านบาท

ผักนอกจากจะนำมาใช้บริโภคในครัวเรือนแล้ว ยังมีการผลิตเพื่อการค้าสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกด้วย ประเทศไทยสามารถส่งผักไปจำหน่ายต่างประเทศ และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ สุนทร (2539 : 27) กล่าวว่า ปัจจุบันการปลูกพืชผลทางการเกษตรที่มุ่งผลิตเพื่อการค้าและเห็นประโยชน์ของเงินตรายิ่งกว่าความปลอดภัยของชีวิต ทำให้สารเคมีเข้ามามีบทบาทในการทำการเกษตรยิ่งขึ้น มีการใช้สารเคมีในปริมาณมาก และจากการที่เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้สารเคมีและใช้ในปริมาณที่ไม่เหมาะสมและมากเกินไป ซึ่งเป็นเช่นนี้ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานจนกลายเป็นปัญหาต่อเกษตรกร คือ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และผลผลิตพืชผักที่ได้อาจมีสารเคมีตกค้างที่เกินค่าความปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรผู้ผลิต ผู้บริโภค และส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมอันเนื่องมาจากการสะสมสารเคมีด้วย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้บริโภคเริ่มหันมาสนใจความปลอดภัยในการบริโภคผักมากขึ้น จึงได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตรและกรมวิชาการเกษตรได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและได้พยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาการตกค้างของสารเคมีในพืชผัก รวมทั้งการส่งเสริมให้เกษตรกรทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การปลูกผักโดยใช้ชีววิธีในการจัดการ การปลูกผักกางมุ้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี

การประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคทั่วไปรู้จักการบริโภคผักปลอดภัยจากสารพิษมากขึ้น เพราะเรื่องสุขภาพอนามัยเป็นเรื่องที่ทุกคนในสังคมหันมาตระหนักและให้ความสำคัญมากขึ้น

จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีศักยภาพในการปลูกผัก โดยมีพื้นที่ปลูกผักประมาณ 25,211 ไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 30,632 ตัน และในขณะเดียวกันก็มีพื้นที่ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน 323 ไร่ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้ผลิตจำนวน 7 กลุ่ม ดังนี้คือ กลุ่มเกษตรกรบ้านบางเหรียญ และกลุ่ม ไอพีเอ็ม. บ้านหนองชุมแสง อำเภอควนเนียง, สวนวิญญู และกลุ่ม ไอพีเอ็ม. ผัก บางแพบ อำเภอหาดใหญ่, กลุ่มปลูกผักป่ากรอ อำเภอสิงหนคร, กลุ่มวัชรพันธุ์ อำเภอเมือง และกลุ่มเกษตรกรไท อำเภอรัตนภูมิ โดยมีจำนวนผลผลิตต่อปี จำนวน 619,573 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า 14,151,929 บาท ผักที่ปลูกกันมากได้แก่ ผักคะน้า, ผักกวางตุ้ง, ต้นหอม (หอมแบ่ง) , แดงกวา, ถั่วฝักยาว, ผักกาดขม, ผักชี, ผักบุ้ง และพริกขี้หนูใหญ่ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสงขลา, 2542 : 5)

ในปัจจุบันนี้ผู้บริโภคเริ่มหันมาให้ความสนใจและต้องการที่จะบริโภคผักปลอดภัยจากสารพิษเพิ่มขึ้น แต่เกษตรกรไม่สามารถผลิตผักปลอดจากสารพิษได้เพียงพอกับความต้องการทั้งชนิดและปริมาณ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม เพื่อใช้ในการวางแผนเพื่อให้เกษตรกรมีความสนใจและเกิดการยอมรับในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษกันอย่างกว้างขวาง เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดมากขึ้นในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม กับการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดสงขลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดสงขลา ในการปรับปรุงงานส่งเสริมการปลูกผักให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และเป็นข้อมูลเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกผัก เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ใช้พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและวางแผนการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกร

สมมติฐานในการวิจัย

ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร

ขอบเขตและวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยแบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ก. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย เกษตรกรที่ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ในพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 81 ราย

ข. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรที่นำมาศึกษามีดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (independent variable) ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล

- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ

1.2 ปัจจัยทางด้านลักษณะเศรษฐกิจและสังคม

- รายได้ของครัวเรือน
- สินเชื่อทางการเกษตร
- ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร

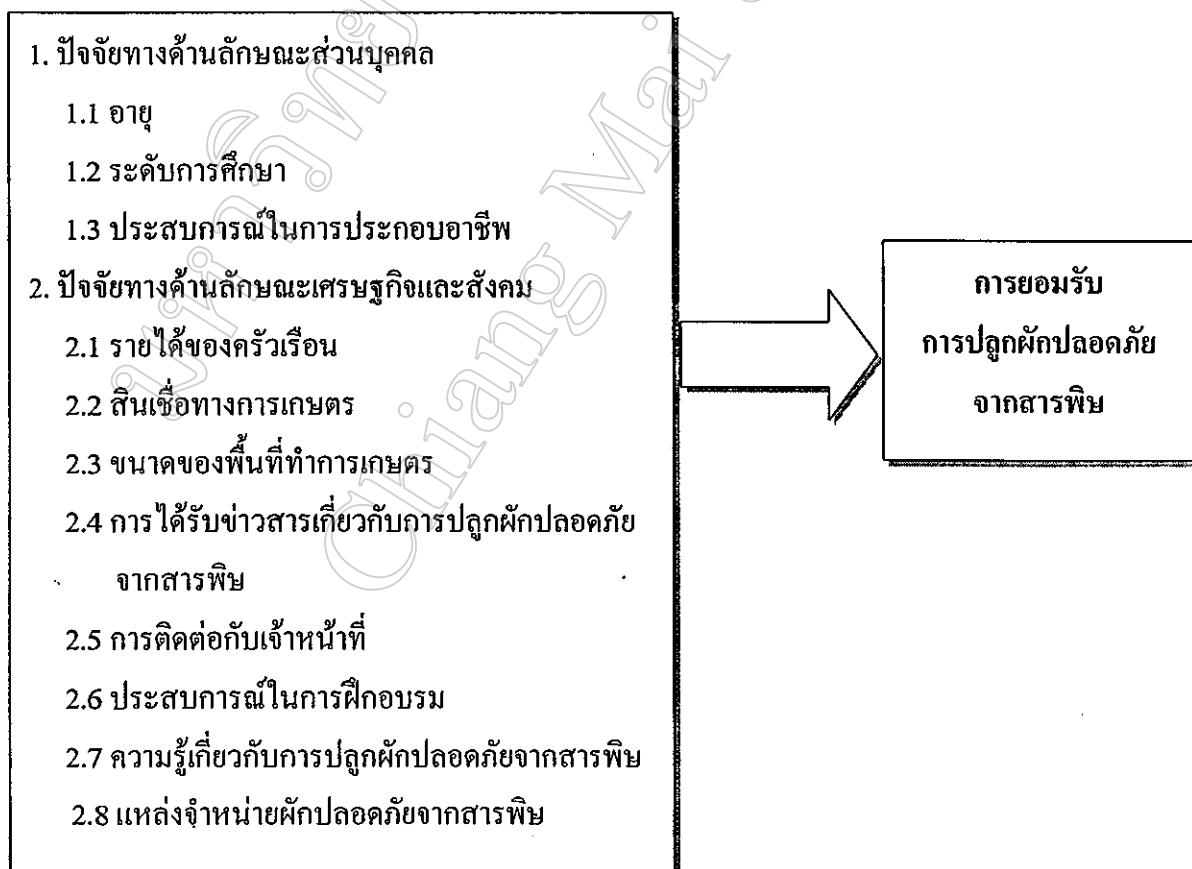
- การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
- การติดต่อกับเจ้าหน้าที่
- ประสบการณ์ในการฝึกอบรม
- ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
- แหล่งจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษ

2. ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ การยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ
(independent variables)

ตัวแปรตาม
(dependent variable)

นิยามศัพท์

การยอมรับ หมายถึง ขบวนการตัดสินใจของมนุษย์โดยเริ่มจากการรับรู้เรียนรู้ถึงวิทยาการใหม่ ๆ แล้วไปสิ้นสุดด้วยการยอมรับไปปฏิบัติ

ผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ผลผลิตผักที่ไม่มีสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ตกค้างอยู่ หรือมีตกค้างอยู่ไม่เกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 เมษายน 2538 เรื่องอาหารที่มีสารพิษตกค้าง

อายุ หมายถึง อายุเต็มของหัวหน้าครัวเรือน โดยนับอายุเต็ม ณ วันสำรวจ

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดที่เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษที่ได้ศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน

รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้รวมทั้งหมดที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของครัวเรือน ซึ่ง ได้แก่ รายได้ที่ได้มาจากเกษตรกรรม และนอกภาคเกษตรกรรม

สินเชื่อทางการเกษตร หมายถึง เงินทุนที่เกษตรกรกู้ยืมมาเพื่อใช้ในการลงทุนในการทำการเกษตร เช่น ธนาคารพาณิชย์, ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ, ญาติพี่น้อง หรือนายทุนต่าง ๆ เป็นต้น

ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร หมายถึง จำนวนที่ดินทั้งหมดที่เกษตรกรใช้เพื่อทำการเกษตร ทั้งที่เป็นของตนเอง เช่าผู้อื่น หรือผู้อื่นให้ทำเปล่า โดยไม่ต้องเช่า เป็นต้น

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง การได้รับข่าวสารที่เกี่ยวกับความรู้ การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษจากแหล่งต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสารการเกษตร เป็นต้น

การติดต่อเจ้าหน้าที่ หมายถึง จำนวนครั้งในการพบปะและรับความรู้จากเจ้าหน้าที่เกษตร ทั้งเจ้าหน้าที่ที่ไปพบในไร่นา และที่เกษตรกรไปพบที่สำนักงานเกี่ยวกับเรื่องของการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

ประสบการณ์ในการฝึกอบรม หมายถึง ประสบการณ์ในการเข้ารับการฝึกอบรม ความรู้ด้านการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้จัดหลักสูตรอบรมขึ้น โดยนับจำนวนครั้งที่เกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมในปีที่ผ่านมาวัดเป็นจำนวนปี

ความรู้เกี่ยวกับผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ระดับความรู้ของเกษตรกรด้านการปลูก การดูแลรักษา ระดับสารเคมีที่ใช้ และการนำไปบริโภคของผักปลอดภัยจากสารพิษ

แหล่งจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง สถานที่ที่เกษตรกรสามารถนำผักปลอดภัยจากสารพิษไปจำหน่าย